

Et historisk perspektiv på akademisk frihed

Jacob Mchangama
Direktør Justitia
03.05.2022

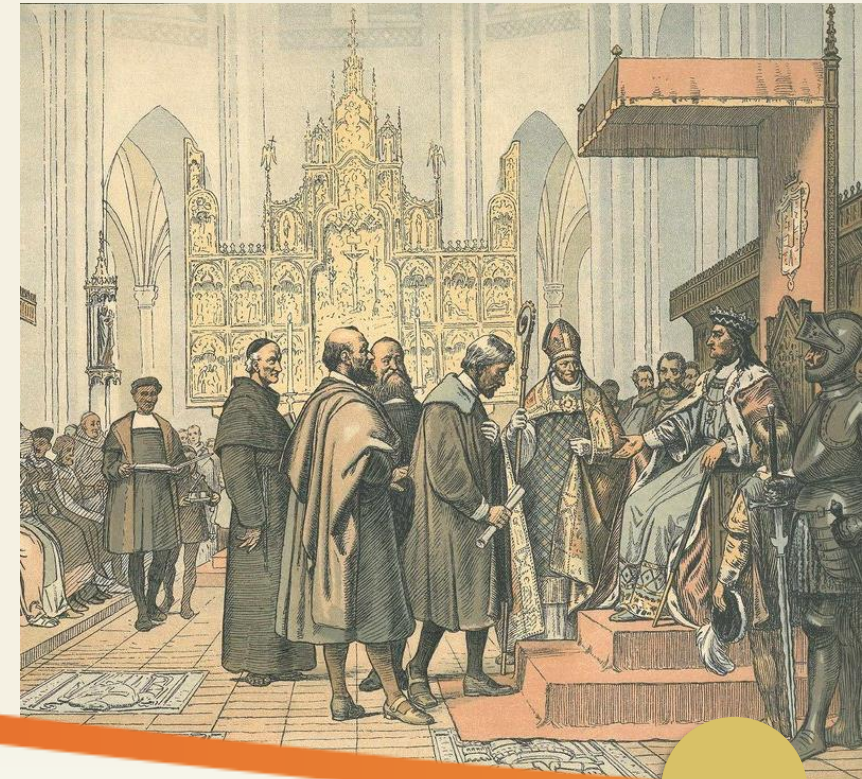
 justitia-int.org
 facebook.com/justitia.dk
 linkedin.com/company/justitia

Første universitet og reformationens konsekvenser

- Københavns Universitet grundlægges i 1479 med middelalderens fire traditionelle fakulteter: teologi, jura, medicologi og filosofi.
- Universitets flyttes fra en kirkelig institution til en statslig i 1537
- Københavns Universitet spiller en central rolle i den statslige og kirkelige censur (luthersk ortodoksi)
- Universitetet blev i princippet ansvarligt for samtlige tryksager, lige fra doktorafhandlinger til lejlighedsdigte

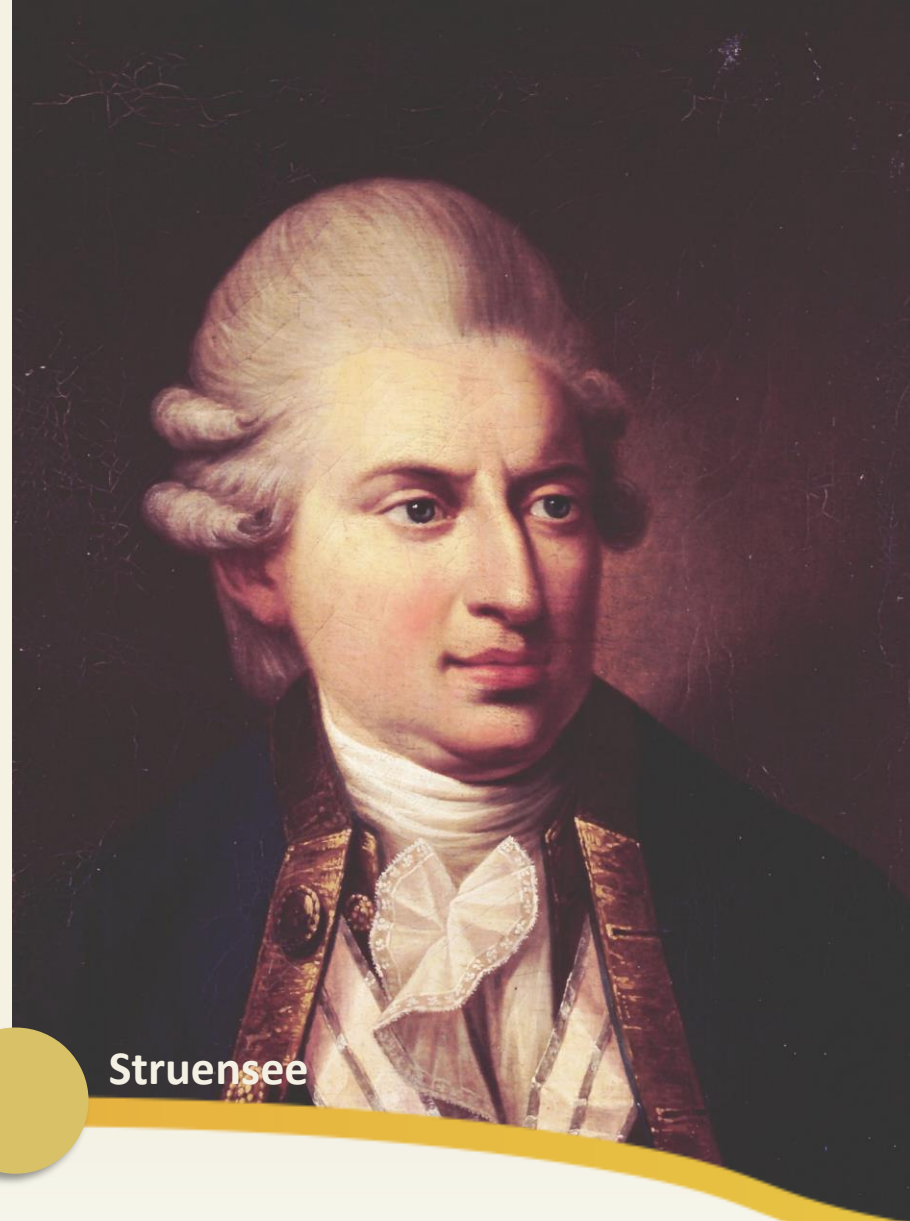
“Ingen, i hvo det og være kand, maa noget lade trykke, før end det tilforn i Kongens Universitet i Kiøbenhavn er igiennemseet og paakient af Decano i den Facultet” - Danske Lov 1683

Christian 1. stifter universitetet i København, 1479. Fra: Danmarks Historie i Billeder

Oplysningstidens indtog

- Pietismen tager langsomt over i løbet af 1700 tallet
- Videnskabernes Selskab stiftes i 1742 og udfordrer Københavns universitets monopol
- Udviklingen kulminere med Struensees totale trykkefrihed fra september 1770.
 - Ophævelsen af Københavns Universitets censurbeføjelse skete først i 1770

Struensee

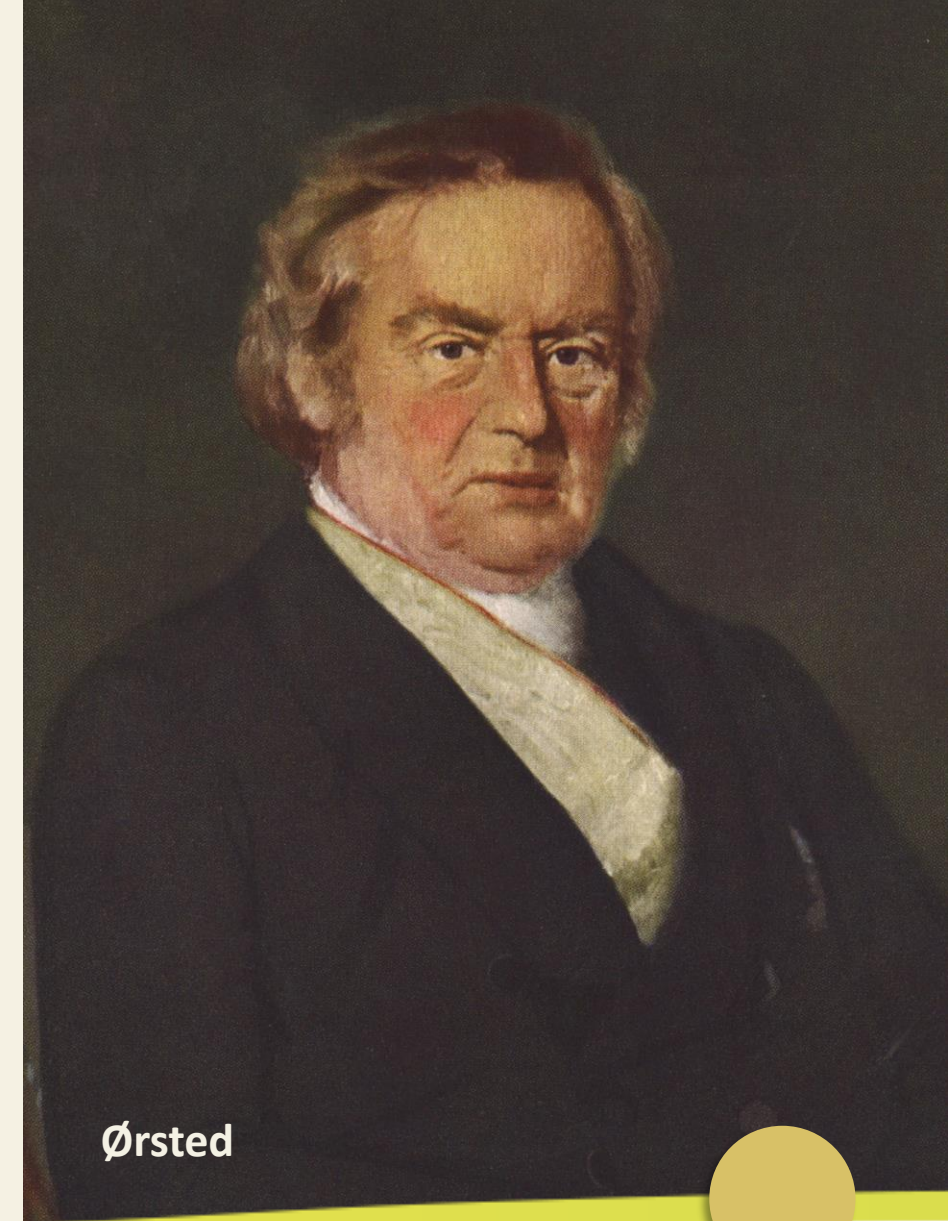
Grundlov

- Men indtil grundlovens vedtagelse var der også systematisk diskrimination i den danske uddannelsessektor.

*"Det vilde dog vistnok være forargeligt, om en Jøde skulde være Dommer og modtage Eden, der er grundet paa den christelige Religionsbekjendelse og, som bekjendt, indeholder Symbolet paa Treenighed, og det vilde visnok ogsaa være forargeligt **og i høieste Grad fordærligt, om Catholiker skulde kunne faae Ledelse af Skoleunderviisningen**"*

A. S. Ørsted

Den første kvindelige student får adgang i 1877

Ørsted

Georg Brandes I

- 1700-tallets oplysning og som sådan snævert forbundet med idealer om ytringsfrihed og fri tænkning
- 1871 udtalte Brande således i berømte indledningsforelæsning den 3. november :

”Jeg anseer det for en Pligt og for en Ære at hylde de Principer, til hvilke jeg bekjender mig, Troen paa den frie Forsknings Ret og paa den frie Tankes endelige Seir.”

- Talen gik mod Universitets forpligtelser til at legitimere den kristne, konservative enhedskultur, der vedblev med at præge de københavnske embedsværk længe efter Grundloven. Til op i 1870'erne skulle nye professorer således aflægge ed på den augsburgske trosbekendelse, og det var underforstået, at personer, der ikke levede op til disse krav – fx. jøder og ateister som Brandes – ikke kunne varetage en post som professor

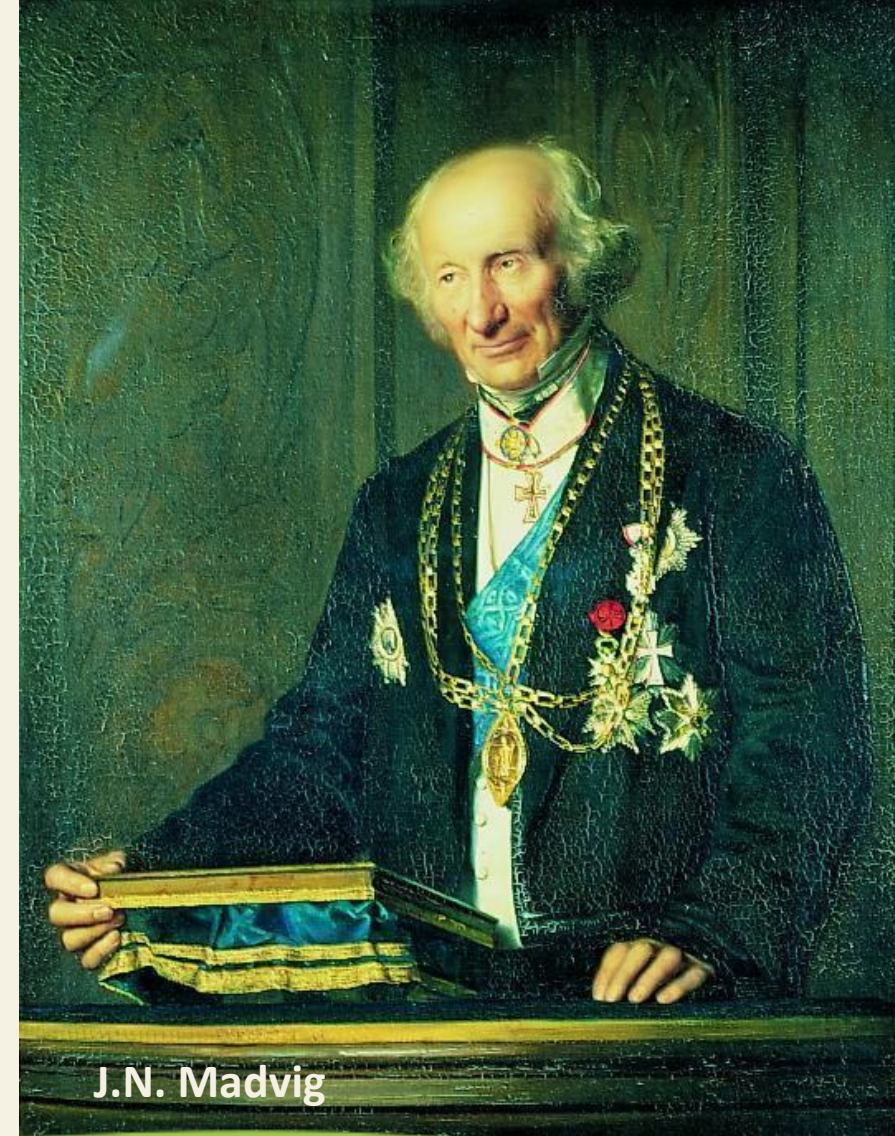
Georg Brande

Georg Brandes II

Teologiprofessor Henrik Scharling, sagens kerne temmelig klart:
*"Brandes fandt ikke "... Optagelse i det filosofiske Facultet,
fordi han i en Række Forelæsninger skaanselsløst havde
angrebet den bestaaende Samfundsorden"*

J.N. Madvig skrev om Brandes: "Jeg skal forsvare den videnskabelige Frihed og aldrig gøre en positiv christelig Erkendelse til Betingelse for en Ansættelse ved Universitetet, men jeg skal ligesaa bestemt modsætte mig fræk og overfladisk Spot, bag ved hvilken jeg hverken seer alvorlig Forskning eller dybere ethisk Følelse, uden hvilken al Æsthetik er tom Leg

Brandes ansættelsessag var med til at lukke munden på Brandes – og med sin offentlige karakter var sagen også med til at disciplinere andre potentielle kandidater til karriere i universitet og embedsværk.

Ungdomsoprør og opgør med professorvælde

- Siden oprettelsen af det første danske universitet i 1479 havde universiteterne været ledet af en rektor og et konsistorium, valgt af og blandt professorerne.
- Indtil 1968 var universiteterne professorernes kongedømme. Studenteroprøret demokratiserede universiteterne, som fik nye styreformer.
- Studerende fik halvdelen af pladserne i studienævnene

Studenternes besættelse af rektor Mogens Fogs kontor på Københavns Universitet i 1970. Foto: Ritzau/Scanpix

The Magna Charta Universitatum 1988

- Den indeholder principper om akademisk frihed og institutionel autonomi som rettesnor for god regeringsførelse og selvforståelse af universiteter i fremtiden.
- Underskrevet af alle danske universiteter

3. Da forsknings-, undervisnings- og uddannelsesfrihed er det grundlæggende princip for universiteternes virke, skal regeringer og universiteter på hver sit område garantere og fremme respekten for dette grundlæggende krav.

Ved at vende sig mod intolerance og ved at opretholde en permanent dialog er universitetet således et privilegeret mødested for lærere og studerende, lærerne som vidensformidlere med muligheder for at udvikle ny viden gennem forskning, de studerende med retten, viljen og evnerne til at tilegne sig denne viden.

Universitetsloven 2003

- Loven afskaffede det interne selvstyre, som universitetet havde nydt siden grundlæggelsen i 1479.

Universitetslovens § 2, stk. 2 har følgende ordlyd: *“Universitetet har forskningsfrihed. Universitetet skal værne om universitetets og den enkeltes forskningsfrihed og videnskabsetikken.”*

I 2011 blev bestemmelsen ændret med henblik på at udtrykkeligt at fastslå, at forskningsfriheden ikke blot gælder institutionelt men også for den enkelte universitetsansatte.

Af lovens § 2, stk. 3 følger det, at *“Universitetet skal som central viden- og kulturbærende institution udveksle viden og kompetencer med det omgivende samfund og tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat”*.

Subjektive krænkelse i KUs retningslinjer 2018

- Københavns Universitet vedtog den 25. juni 2018 vedtaget nye retningslinjer for "håndtering af krænkende adfærd".
- Overtrædelse af retningslinjerne kan resultere i disciplinærsager for både studerende og ansatte

Krænkende adfærd betyder, at et *"andet menneskes værdighed krænkes og kan være af både fysisk og psykisk art. Krænkende adfærd kan være mobning, seksuel chikane og overgreb af enhver art og kan forekomme både fysisk, verbal og, skriftligt, herunder elektronisk form. Krænkende adfærd er også krænkelse med baggrund i f.eks. etnicitet, religion, køn, seksualitet, alder eller handicap"*.

"det er medarbejderens eller den studerendes oplevelse af at have været udsat for krænkende adfærd, der er udgangspunktet".

KRÆNKENDE ADFÆRD OG AKADEMISK FRIHED:

En juridisk vurdering af Københavns Universitets nye retningslinjer vedrørende krænkende adfærd

Subjektive krænkelse i KUs retningslinjer 2018

At stoppe med at nedgøre andre er ikke en trussel mod den akademiske frihed

KU kritiseres for at skride ind over for indianer- og mexicaner-udklædning: »Universitetet svigter sin opgave«

IDENTITETSPOLITIK

Weekendavisen

Krænkelser. Københavns Universitets nye nultolerance over for krænkende adfærd har bragt en lektor i fedtefadet. På baggrund af anonyme klager om racisme, sexism og eurocentrisme i undervisningen igangsatte ledelsen en undersøgelse af hans »mangel på sensitivitet«. Rektor åbner for, at retningslinjerne præciseres eller ændres.

Nultolerancepolitikken

Subjektive krænkelse i KUs retningslinjer 2018

Justitias anbefalinger fra analysen:

- At KU ændrer Retningslinjerne således, at deres anvendelsesområde begrænses til interpersonelle krænkelse og hensynet til ytringsfriheden og den akademiske frihed udtrykkeligt fremhæves.
- Det bør også overvejes at ændre universitetsloven, således at den indfører en forpligtelse til at beskytte og fremme den akademiske frihed og således både omfatter medarbejdernes forskningsfrihed og studerendes ytringsfrihed

Omdiskuterede retningslinjer ændres – men kun på KU

19. jan. 2019

En sætning om at tage udgangspunkt i ”egen oplevelse” af krænkelse har skabt stor frygt for den akademiske frihed på KU, men ikke på AU og DTU, som har samme formulering

KRÆNKENDE ADFÆRD OG AKADEMISK FRIHED:

En juridisk vurdering af Københavns Universitets nye retningslinjer vedrørende krænkende adfærd

V 137 Om overdreven aktivisme i visse forskningsmiljøer.

Af: [Henrik Dahl \(LA\)](#), [Bjørn Brandenburg \(S\)](#), [Ulla Tørnæs \(V\)](#), [Morten Messerschmidt \(DF\)](#), [Britt Bager \(KF\)](#), [Peter Seier Christensen \(NB\)](#) og [Jens Rohde \(KD\)](#)

Fremsat:

28-05-2021

Forslag til vedtagelse:

Folketinget har den forventning, at universiteternes ledelser løbende sikrer, at selvreguleringen af den videnskabelige praksis fungerer. Det vil sige, at der ikke forekommer ensretning, at politik ikke forklædes som videnskab, og at det ikke er muligt systematisk at unddrage sig berettiget faglig kritik.

KRONIKKER

I bedste fald er Jacob Mchangama naiv, i værste fald er han tykpandet

Jeg har aldeles ingen intentioner om at forbyde undervisning i kritisk raceteori eller intersektionel feminisme eller andet wokeistisk tankestof. Men jeg har absolut intentioner om at arbejde for, at den ensidige og dogmatiske indoktrinering med disse teorier forbydes ved lov.

Erklæring og værdigrundlag på AU og SDU

7. April 2022

ERKLÆRING

Ytringsfrihed for medarbejdere og studerende på Aarhus Universitet

Indledning

Ytringsfrihed er en fundamental rettighed i et demokrati. Den er ligeledes afgørende for universiteterne, deres funktion som en af samfundets grundpiller, og ytringsfriheden hænger uløseligt sammen med den akademiske frihed og forskningsfriheden.

Universitetsloven har skabt en spytlikkerkultur

Sag om fyringstruet professor på Aarhus Universitet er symptom på et større problem, mener en lang række kritikere: Universitetsloven har skabt stor afstand til ledelsen. Derfor lider universiteterne i dag under en spytlikkerkultur, frygt for offentlig kritik og magtfuldkomne ledere

Universitet er smalt med en advokat til professor Linda Kolind eller hendes offentlige kritik af universitetet. «Universitetsloven har skabt en organisatorisk, hvor ledelsen er blevet løvret fra dem, det handler om, nemlig de ansatte», siger Mogens Ole Madsen, lektor ved Aarhus Universitet. For universitetsloven i 1993, der blev vedtaget i 1993, men i dag bliver de kun brugt uden garanti for, at ledelsen lytter. Resultatet er derfor flere kritikere, der frygt for konsekvenserne. «Man fremholder en spytlikkerkultur», siger direktør, Viggo Mortensen, der selv er fratrådt som professor på Aarhus Universitet. Ifølge Hans Haaga, der er lektor på Aarhus Universitet, er det ikke at være frihed, men at være frihed for alle. «Vi vil ikke have en gruppe kritikere, der frygt for offentlig kritik og magtfuldkomne ledere», siger Hans Haaga. En gruppe kritiske studerende på Aarhus Universitet betegner situationen som et arbejdssituation. «Det er et særligt, at flere på AU siger denne mening om universitetet, og vi vil gerne have, at de skal udtrykke sig offentligt», siger Hans Haaga. «Det er en gruppe kritiske studerende på AU, en gruppe kritiske studerende på AU. Ifølge Tim Knudsen, professor i offentlig forvaltning ved Københavns Universitet, risikerer universitetet at miste deres publikationer og andre aktiviteter, hvis de ikke får magtfuldkomne, men ofte forvaltningssagligt dirigerede ledere, vi får med den magtfulde universitetet, men, at de skal udtrykke sig offentligt», siger Hans Haaga. Sociolog og forfatter Henrik Dahl er enig: «Kritik er et man på med modtage, men, man tror ikke med afslapning.» Ledelsen på Aarhus Universitet bliver, at det skulle være det langt fra top til bund, og at sagen handler om ledelse og problemer.

Universitet

16 procent af 1.500 vip'er på Danmarks næststørste universitet har oplevet at blive presset for at ændre på deres resultater, udskyde en publikation eller t...

Regler om spor dansk universi forarger stude

ender SDU-ede-sag

nder

20. jan. 2022

SDU skal have et værdigrundlag

En arbejdsgruppe skal i de kommende måneder udarbejde et udkast til et værdigrundlag, SDU blandt andet kan bruge til fremtidige sager vedr. SDU-ansattes frihed til at forske, undervise, debattere og ytre sig, som de vil.